

Gerechtshof Den Haag
Team handel
Zaaknummer / rolnummer: 200.329.157/01
Prins Clauslaan 60, 2595 AJ Den Haag
Roldatum: 30 april 2024

Per mail: X

**Memorie van Antwoord
in incidenteel appel**

Inzake:

1. Vereniging Republiek

(Voorheen: Vereniging Het Republikeins Genootschap)

2. Stichting De Republikein

appellanten in het principaal beroep,
geïntimeerden in het incidenteel beroep

Hierna ook: Republiek en/of De Republikein

Advocaat: mr. N.A.W.E (Ewout) Jansen¹

Tegen:

1. De Staat der Nederlanden

(Het ministerie van algemene zaken)

2. Mr. A.R.J. Croiset van Uchelen in zijn hoedanigheid van
gemachtigde ex art. 77 Rv van Willem-Alexander Claus
George Ferdinand van Oranje-Nassau Van Amsberg

(De Koning)

geïntimeerden in het principaal beroep,
appellanten in het incidenteel beroep

Advocaat: mrs. R.W. Veldhuis & S.M. Kingma

Hierna ook: “de Staat” en “de Koning”

¹ Voetnoot Advocatuur | info@voetnoot.net | Bouwstraat 45J, 3572 SP Utrecht.

I: Inleiding

1. **Incidentele grief rondom formaliteiten bij massaschade.** De Staat grieft incidenteel - in de kern - dat de rechtbank formalistisch de vorderingen van Republiek af had moeten wijzen zonder inhoudelijk uitspraak te doen. De Staat heeft daarvoor een onjuiste stringente uitleg nodig van formaliteiten, die in feite samenhangen met een opt-out/opt-in register in de zin van de Wet Afwikkeling Massaschade in Collectieve Actie (hierna ook: WAMCA). Een WAMCA-register is vereist indien namens een groep consumenten of ondernemers aanspraak wordt gemaakt op vergoeding van massa-schade en dient om te waarborgen dat steeds duidelijk is wie welke vergoeding claimt. In die context is ook relevant dat iedereen, die een vergoeding claimt, daadwerkelijk wordt vertegenwoordigd door een collectieve organisatie. De Staat miskent dat deze zaak niet draait om de afwikkeling van massaschade en verliest een doelmatige uitleg van de WAMCA uit het oog door te grieven dat de rechtbank in rov. 2.17 en 2.21-2.22 ten onrechte heeft geoordeeld dat de vorderingen voldoende in lijn liggen met het statutaire doel van Republiek, dat het gaat om vorderingen die strekken tot de behartiging van belangen gelijksoortig aan belangen die Republiek volgens haar statuten behartigt, en dat Republiek voldoende representatief is voor haar achterban. Ook grieft de Staat dat de zaak inhoudelijk is behandeld, omdat de vorderingen 'summierlijk ondeugdelijk' zouden zijn.
2. **Eerlijk proces geen eindvraag.** Anders dan de Staat en de Koning in feite steeds betogen, is het recht op een eerlijk proces geen eindvraag; waar een eindeloze reeks formalistische voorvragen aan vooraf moet gaan; voordat een antwoord kan worden verkregen. Het EHRM heeft het tegenovergestelde geoordeeld door te overwegen dat als de onafhankelijkheid van de rechter in geschil is dit - direct - moet worden geadresseerd².

II) Reactie

- 1) Niet toetsen -> Beperken toegang recht vereist overtuigende en doelmatige gronden
- 2) Ontvankelijkheidseisen -> Er is voldaan aan de ontvankelijkheidseisen
- 3) Summierlijk ondeugdelijk -> Vorderingen zijn niet bij voorbaat kansloos

1) Niet toetsen -> Beperken toegang recht vereist overtuigende en doelmatige gronden

3. **Beperken toegang recht vereist overtuigende, redelijke en doelmatige gronden.** De rechter is zelf bevoegd het EVRM uit te leggen met toepassing van de maatstaven die het EHRM hanteert³. Het beperken van de toegang tot de rechter vereist volgens het EHRM overtuigende, redelijke, doelmatige en proportionele

² Cosmos Maritime Trading and Shipping Agency v. Ukraine, 2019, §§ 78-82 <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-193993>.

³ HR 20 december 2019, ECLI:NL:HR:2019:2006 (Staat/Urgenda).

gronden⁴ waarbij een redelijke proportionele relatie bestaat tussen de beperking en het doel dat daarmee wordt beoogd. De WAMCA beoogt problemen rondom dubieuze massaclaims te voorkomen. Dergelijke problemen (te veel inleg, te weinig uitkering, te veel marge, onduidelijkheid over het aantal claims of claimanten, concurrerende claimclubs) spelen volstrekt niet in de onderhavige context en zijn geen overtuigende rechtvaardiging voor niet-ontvankelijkheid. Daarom zijn de vorderingen niet snel niet doelmatig of proportioneel. Om verdere herhaling te vermijden, wordt hierbij verzocht de conclusie ontvankelijkheid in eerste aanleg onder 8-14 als herhaald en ingelast te beschouwen.

4. **Representativiteit relateert aan ‘omvang vordering’.** Toegang tot het recht inperken bij dit soort vorderingen om recht te doen aan de vereisten van een opt-in regeling is niet overtuigend, redelijk, doelmatig of proportioneel. De Staat ontdoet het begrip 'representativiteit' van zijn context door het als een soort abstractie neer te zetten. De eis van representativiteit in art. 3:305a BW relateert echter - klip en klaar - aan de ‘de achterban en de omvang van de vertegenwoordigde vordering’. Daarom wordt vooropgesteld dat in de onderhavige context geen enkele sprake is van een geldvordering en dus (ook) niet van de ‘omvang’ van een vordering. De functie van de “nauw omschreven groep personen” is het creëren van een standaard om vast te stellen wie wel en niet gebonden zijn aan een collectief verbindende uitspraak (artikel 1018k Rv jo. 1018i lid 1 en 2 Rv), behoudens opt-out.
5. **Brede steun voor niet toepassen onnodige eisen.** De Boer & Meijer onderschrijven in hun procesrechtchroniek voor het NJB dat de keuze voor opt-out of opt-in onnodig voorkomt bij een collectieve actie die een algemeen belang dient. Van een specifieke nauw omschreven groep is volgens deze schrijvers immers geen sprake en een opt-out zou bovendien niet leiden tot onttrekking aan de gevolgen van het vonnis. De auteurs wijzen er op dat ook de collectieve actie van Stichting Fossielvrij tegen KLM de opt-out en opt-inregeling niet werd toegepast en merken op dat de rechtbank zich aansloot bij die keuze van partijen gelet op de aard van de ingestelde vorderingen⁵. In de literatuur wordt ook overwegend bepleit dat de formaliteiten die de Staat inroept bij algemene vorderingen niet goed toepasbaar zijn.⁶
6. **Niet individualiseerbaar.** De rechtbank Den Haag overwoog al eens eerder dat het bij algemeen belang acties gaat om behartiging van algemene belangen, die niet

⁴ https://www.echr.coe.int/documents/guide_art_6_eng.pdf p. 34 onder 127 en 128. “The court to which an application has been made may decline jurisdiction on convincing and reasonable grounds (Ali Riza v. Switzerland, 2021, §§ 94- 96).” Furthermore, a limitation will not be compatible with Article 6 § 1 if it does not pursue a “legitimate aim” (Oorzhak v. Russia, 2021, §§ 20-22) and if there is not a “reasonable relationship of proportionality between the means employed and the aim sought to be achieved” (Markovic and Others v. Italy [GC], 2006, § 99; Naït-Liman v. Switzerland [GC], 2018, §§ 114-115; Ashingdane v. the United Kingdom, 1985, § 57; Fayed v. the United Kingdom, 1994, § 65).”

⁵ Margriet de Boer & Jan-Willem Meijer, NJB 2023/2444 met verwijzing naar het vonnis eerste aanleg en Rechtbank Amsterdam 7 juni 2023, ECLI:NL:RBAMS:2023:3499.

⁶ T.S.F. Hautvast, «Representativiteit onder de WAMCA», MvO 2022/3&4; R. Schutgens & J. Sillen, «De algemeenbelangactie en de civiele rechter. Oplichting», in: Preadviezen 2020–2021 (Vereniging voor de vergelijkende studie van het recht van België en Nederland), Den Haag en Antwerpen: Boom juridisch 2021; F.M. Peters & A.J. van Wees, «Wachten op Godot – de problematische toepasbaarheid van de WAMCA op ideële zaken», TOP 2022/04.

individualiseerbaar zijn, omdat zij toekomen aan een veel grotere groep personen, die diffuus en onbepaald is. Bij een algemeen belangactie zal de vordering veelal gericht zijn op de bescherming van een ideëel belang en dus niet strekken tot vergoeding van schade. Een algemeen belang raakt immers een ieder in de maatschappij of in ieder geval een grote groep burgers, die zich in vergelijkbare omstandigheden bevinden⁷.

7. **Steun wetgever voor niet-toepassen.** Onze minister heeft instemmend gereageerd op het niet-toepassen in eerste aanleg in Kamerstukken:

“In de systematiek van de WAMCA is wel de mogelijkheid opgenomen om je via een opt out te onttrekken aan de procedure (artikel 1018f Rv). Er is daarbij geen rekening gehouden met de situatie dat een opt out niet zinvol is als de aard van de vordering meebrengt dat ook de toe- of afwijzende uitspraak naar haar aard tegenover iedereen geldt. In de praktijk komt het daarom voor dat de rechter in zo’n geval de opt out termijn niet toepast.²¹ Dit is een element dat in de evaluatie zeker aan de orde moet komen.

21. Zie bijvoorbeeld Rb. Den Haag 8 maart 2023, ECLI:NL:RBDHA:2023:2657 (Vereniging Republiek en Stichting de Republikein tegen de Staat), r.o. 2.28.”⁸

2) Ontvankelijkheidseisen -> Er is voldaan aan de ontvankelijkheidseisen

8. **Ontvankelijkheidseisen.** De grieven van de Staat onder 4.4 relateren aan de volgende ontvankelijkheidsvereisten onder de WAMCA:
- a) **Gebeurtenissen onvoldoende omschreven.** De Staat grieft dat de gebeurtenissen waarop de collectieve actie betrekking heeft, niet voldoende omschreven zijn (art. 1018c lid 1 Rv). In het bijzonder zou onduidelijk zijn of de vorderingen (alleen) betrekking hebben op procedures uit het verleden, of (ook) op toekomstige procedures. Het zou daarmee te onduidelijk zijn op welke gebeurtenissen de collectieve actie nu betrekking heeft.
9. **Substantiële, reële gebeurtenissen, die zich voor hebben gedaan en steeds kunnen herhalen.** Strengere eisen stellen aan het omschrijven van de omvang van de gebeurtenissen en de groep wiens belangen beschermd worden, is naar zijn aard minder mogelijk en nuttig bij een meer principiële vraag. Deze procedure stelt niet aan de orde of de Koning nu 10 of 100 procedures heeft gevoerd tegen de media, die niet voldoen aan de eisen die gesteld moeten worden aan een eerlijk proces. Evenmin wordt aan de orde gesteld of de Koning in de toekomst nog 10 of 100 van dat soort procedures wil gaan voeren. Het gaat er om dat de dagvaarding een substantiële en reële gebeurtenissen aan de orde stelt, die zich daadwerkelijk hebben voorgedaan (een procederende koning) en dat de gebeurtenissen, waar de vorderingen op gebaseerd zijn, zich steeds kunnen blijven herhalen (zie ook de dagvaarding onder 5.6) Problematisch is nu juist - maar dat betekent dat de vorderingen moeten worden toegewezen en niet afgewezen - dat het niet goed mogelijk is vast te stellen hoeveel media procedures met de Koning

⁷ Rb. Den Haag 15 november 2023, ECLI:NL:RBDHA:2023:17145, rov. 5.8.

⁸ Kamerstukken II, 2023–2024, 36 169, nr. 40, p. 9 bij voetnoot 21.

vermijden, omdat het perspectief bestaat op een oneerlijk proces. Vaststaat dat de Koning daadwerkelijk procedeert tegen de media, steeds wint en in de toekomst kan blijven procederen; daarom verdienen de vragen die in deze procedure voorliggen een inhoudelijke behandeling.

10. **Vergelijkbaar oordeel.** Een vergelijkbare kwestie:

4.11 (...) Anders dan Dunea heeft aangevoerd, brengt het waarborgvereiste in dit geval niet mee dat Defence For Children en NJCM een concreet aantal huishoudens met kinderen noemen waarvan het water bij wanbetaling wordt afgesloten, omdat zij opkomen voor alle kinderen in Nederland en alle huishoudens met kinderen te maken kunnen krijgen met waterafsluiting. De nadere invulling van het waarborgvereiste in lid 2 van artikel 3:305a BW is gelet op artikel 3:305a lid 6 BW niet van toepassing.⁹

11. **Geen concrete aantallen.** Het waarborgvereiste - en ook het vereiste van summierlijke deugdelijkheid - brengt niet mee dat Republiek een concreet aantal journalisten, schrijvers, uitgevers of media moet noemen, die geconfronteerd zijn, of in de toekomst geconfronteerd zullen worden, met een procederende Koning, omdat Republiek opkomt voor iedereen in Nederland, die te maken kan krijgen met een civiele procedure met de Koning, die niet voldoet aan de eisen van een eerlijk proces zoals bedoeld in art. 6 EVRM. De nadere invulling van het waarborgvereiste in lid 2 van art. 3:305a BW is gelet op artikel 3:305a lid 6 BW bovendien niet van toepassing.
12. **Gebeurtenissen en bescherming belangen.** De concrete gebeurtenissen waar de dagvaarding betrekking op heeft, zijn de procedures die de Koning gevoerd heeft, maar ook relevant voor de ontvankelijkheid zijn de toekomstige procedures die de Koning nog zal voeren alsmede de onderhandelingen of afwegingen, die op basis van het perspectief van een procederende Koning plaats kunnen vinden¹⁰. De vorderingen beschermen de belangen van iedereen in Nederland, die te maken kan krijgen met een civiele procedure met de Koning, die niet voldoet aan de eisen van een eerlijk proces zoals bedoeld in art. 6 EVRM; dit is niet alleen elke journalist, schrijver of uitgever, maar ook elke republikein of persoon, die iets publiceert over de Koning.
13. **Concretisering.** In de pleitnota onder 27 wordt nader geconcretiseerd aan de hand van **productie 6** aan welke gebeurtenissen - buiten de bekende vonnissen - de vorderingen relateren. Een substantieel gedeelte van de in Nederland meest relevante journalisten hebben relevante openbare verklaringen afgelegd in het openbaar. De gebeurtenissen kunnen nog nader geconcretiseerd worden indien Republiek wordt toegelaten tot de bewijslevering. Het staat echter al vast dat journalisten, die tegen de achtergrond van toekomstige rechtszaken, afwachtend zijn in onderhandelingen daadwerkelijk bestaan. Dit is een gevolg van de gebeurtenissen - de reeds gevoerde rechtszaken - waar de vordering aan relateert. Medialogica (VPRO/Human) concludeerde dat *'het paleis de pers met rechtszaken in het gareel houdt en dat journalisten op hun hoede zijn; ook als het om nieuws gaat'*. Sam Hoevenaar verklaart dat zij beschuldigd werd van een privacy-inbreuk, terwijl het *'eigenlijk wel*

⁹ Rb. Den Haag 26 januari 2022, ECLI:NL:RBDHA:2022:535.

¹⁰ Dagvaarding onder 1.5 en 1.27.

nieuws was 'dat de Koning zich niet aan de corona-maatregelen hield, maar dat pas na ' veel overleg RTL als eerste durft en dat de rest dan volgt' . Ze spreekt over ' afwachtendheid ' en ook Rick Evers geeft aan dat hij 'zijn vingers niet wil branden ' en dat liever 'door een ander laat doen '.11 VPRO, Human & RTL betreft een substantieel gedeelte van de media, die over de Koning zouden kunnen publiceren.

b) **Representatief.** Volgens de Staat is onduidelijk wie de personen zijn tot bescherming van wier belangen de collectieve vordering strekt (art. 1018c lid 1 Rv). Door Republiek zijn wisselende (groepen van) personen genoemd waarvoor zij stelt op te komen. Volgens de Staat is onduidelijk voor wie Republiek in deze procedure opkomt, omdat Republiek in het meest verstrekkende geval opkomt voor iedereen in Nederland. Dat Republiek voldoende representatief is voor alle Nederlanders, waaronder ook alle Nederlanders die géén republikeinse regeringsvorm voorstaan, zou niet aangenomen mogen worden.

14. **Alle nederlanders.** Het is op zichzelf juist dat Republiek meent dat toewijzing in het belang is van alle Nederlanders. Dat zal echter bij elke partij die ideële vordering instelt het geval zijn. Het enkele feit dat er steeds ook Nederlanders aan te wijzen zullen zijn, die het niet eens zijn met een algemeen belang actie; maakt nog niet dat alle algemene acties niet behandeld hoeven te worden, omdat belangenorganisaties nu eenmaal niet representatief zijn voor iedereen. Bijzonder aan deze zaak is dat de vorderingen niet enkel gevolgen hebben voor partijen die daadwerkelijk procederen met de Koning, maar ook invloed zal hebben op tal van onderhandelingen en op de media-consumptie. Dit impliceert een brede uitwerking. Het is bovendien mogelijk om voorstander te zijn van het koningshuis, maar niet te vinden dat de Koning macht moet hebben aan alle kanten van de trias politica of procedurele voordelen verdient in het burgerlijk procesrecht. Monarchisten benadrukken meestal totaal andere aspecten van het koningschap. Republiek is bovendien een van de laatste maatschappelijke politieke organisaties waar links en rechts nog volop samenwerken en is voldoende representatief. Recent maakte een (zeer) links YouTube-kanaal een item waarin aan de kaak werd gesteld dat veel Republikeinen niet links zijn¹². Het is juist dat grote groepen belang hebben bij de vorderingen. Iedereen heeft namelijk belang bij de belangen van journalisten om niet terughoudender te berichten over de macht dan nodig is. Primair gaat de zaak echter om de rechtszaken van de Koning in het verleden. De vorderingen zien dan weer op de toekomst en hebben consequenties voor partijen die procederen met de media. In de praktijk zijn dat meestal

¹¹ Productie 6): "Voice over: 'Met rechtszaken en fotosessies probeert het paleis de pers in het gareel te houden. Journalisten zijn op hun hoede, ook als het om nieuws gaat.'" Sam Hoevernaar: (...) toen heb ik overlegd met de Rijksvoorlichtingsdienst en die gaven toen een negatief advies (...). En toen hebben wij besloten het bij ons niet te delen. (...). Dus ik kreeg uiteindelijk een mail van de Rijksvoorlichtingsdienst met de titel 'inbreuk privacy koninklijk gezin' (...). Toen zei ik 'maar dat is mijn persoonlijke Twitter', maar daar zouden dan toch consequenties aan zitten voor het televisieprogramma en toen heb ik die tweet verwijderd. (...) Uiteindelijk is het na veel overleg RTL Nieuws die als eerste durft en de rest die dan volgt.(...) Dit is eigenlijk wel nieuws want ze houden die anderhalve meter afstand niet en toch is er dan een bepaalde afwachtendheid." (...) Rick Evers: "Enerzijds wil je natuurlijk zelf de eerste zijn, aan de andere kant... ja.. je wil je vingers ook weer niet branden. Laat het dan liever maar een ander doen ."

<https://www.vpro.nl/argos/media/kijk/afleveringen/medialogica/2021/aflevering-2.html> .

¹² <https://www.youtube.com/watch?v=ZC3GOCQGH3s> (Left Laser).

journalisten, maar de uitwerking van een vonnis dat vooral gericht is op journalisten, is breder dan de journalistiek. Ingewikkelder is het niet. De briljante advocaten van de Staat en ook rechters zijn mans genoeg om deze verschillende groepen te kunnen overzien. Om herhaling te vermijden wordt gewezen op de conclusie ontvankelijkheid onder 25 en verder.

- c) **Statutair doel.** De Staat grieft dat de grondslag van de vorderingen niet te maken hebben met het bevorderen van het herstel van de republikeinse regeringsvorm in Nederland. Indien bijvoorbeeld geoordeeld zou worden dat art. 77 Rv onverbindend is wegens strijd met art. 6 EVRM, dan zou dat niet bijdragen aan het bevorderen van de republikeinse regeringsvorm in Nederland. De Staat probeert kortom een letterlijke strenge lezing te geven aan de statuten van Republiek.
15. **Samenhangende doelstellingen volstaan.** Het EHRM overwoog ten aanzien van een vergelijkbaar verweer eens dat het Franse recht toegang tot de rechter beperkt aangezien voor de ontvankelijkheid (en dus de toegang tot de rechter) een verband dient te bestaan tussen het statutaire doel van de verzoekende (milieu)organisaties en de collectieve belangen die zij voor de rechter wenst te verdedigen. Dergelijke beperkingen zijn, zo merkte het EHRM op, slechts gerechtvaardigd indien zij de wezenlijke inhoud van het recht niet aantasten en met evenredige middelen een legitiem doel nastreven. Het EHRM is van oordeel dat de Franse regering niet heeft aangetoond dat de beperking tot de toegang tot de rechter in casu gerechtvaardigd is. Volgens het EVRM hangt bescherming tegen nucleaire risico's samen met de bescherming van het milieu (het statutaire doel van MIRABEL-LNE). Het EHRM achtte in de gegeven omstandigheden aldus een onderscheid tussen milieuorganisaties met een bredere doelstellingen en organisaties met een beperktere doelstelling niet gerechtvaardigd. Hierbij speelt voor het EHRM ook mee dat MIRABEL-LNE onder Frans recht een wettelijk erkende status had als milieuorganisatie. Het ERHM oordeelde dat de nationale rechter een organisatie niet niet-ontvankelijk kan verklaren, omdat haar statutaire doel te algemeen is en dat bij samenhangende doelstellingen een onderscheid tussen een een bredere doelstellingen en een beperktere doelstelling in beginsel niet gerechtvaardigd is¹³.
16. **Democratische rechtsstaat.** Het statutaire doel van Republiek is het herstel van de republikeinse regeringsvorm in Nederland te bevorderen. Volgens de statuten tracht Republiek dit doel te bereiken door het op gang brengen en bevorderen van openbare discussies en door verder binnen de mogelijkheden van de Nederlandse rechtsorde al datgene te doen dat voor het bereiken van het doel bevorderlijk is (**Productie 3**). Het verschil tussen een regeringsvorm op basis van erfopvolging ten opzichte van de republikeinse regeringsvorm is in de kern - of hangt in overwegende mate samen met - het democratische principe van een republiek en dus met het bevorderen van een democratische rechtsstaat. Het bevorderen van een democratische rechtsstaat is kortom een actie die het herstel van de republikeinse regeringsvorm in Nederland bevordert.

¹³ EHRM 1 juli 2021, ECLI:CE:ECHR:2021:0701JUD005617618.

17. **Vorderingen en Republiek hebben ideëel doel.** Republiek - en de vorderingen in de onderhavige procedure - hebben één en hetzelfde ideële doel; namelijk het bevorderen van een democratische rechtsstaat. In een democratische rechtsstaat worden publieke bevoegdheden uitgeoefend op basis van democratische legitimering en controle en (dus) niet op basis van erfopvolging. In een democratische rechtsstaat zijn overheidsfunctionarissen niet tegelijk lid van zowel de regering als de rechterlijke macht, maar geldt de scheiding der machten (*trias politica*). In een democratische rechtsstaat heeft geen enkele overheidsfunctionaris bevoegdheden of blokkeringsmacht aan alle kanten van de *trias politica*. In een democratische rechtsstaat moeten media vrijuit kritisch kunnen berichten over functionarissen van de regering zonder perspectief op procedures, die niet voldoen aan de waarborgen van een eerlijk proces, zoals bedoeld in artikel 6 EVRM, omdat één van beide partijen procesrechtelijke privileges heeft en een institutionele rol speelt in de carrière van de rechter op basis van erfopvolging. In een democratische rechtsstaat zijn partijen, die procederen, voor de rechter gelijk en heeft niet 1 van de procespartijen op basis van erfopvolging een blokkeringsrecht ten aanzien van regels en benoemingen, die voor de uitkomst van de procedure van belang kunnen zijn. In een democratische rechtsstaat zijn partijen voor de rechter gelijk en ontstaat geen voor- of nadeel door wie de ouders van procespartijen zijn, maar is de rechter onafhankelijk van procespartijen; waarbij niet past dat de rechter trouw zweert aan een procespartij of recht doet met een portret van een procespartij achter zich. In een democratische rechtsstaat heeft elk mens - ook de Koning - recht op toegang tot een (van hemzelf) onafhankelijke rechter; waarbij ook eisen gelden aan de *appearance of independence*. De vorderingen dragen daarom bij aan het versterken van een democratische rechtsstaat nu de vorderingen tot doel hebben dat ook civiele procedures met de Koning voldoen aan de waarborgen, die gelden voor een eerlijk proces. De vorderingen hebben geen enkel financieel belang.

18. **Democratische rechtsstaat.** Het begrip democratische rechtsstaat is in juli 2022 opgenomen in de preambule van de Nederlandse Grondwet. Het is - volgens de wetgever - een begrip dat algemene brede uitwerking heeft met een 'uitdrukkelijke normatieve kracht' dat 'een waarborgfunctie heeft voor het democratieprincipe'¹⁴. Het is dus een begrip dat zich leent voor een brede contextualisering en nauw samenhangt met begrippen als democratische legitimatie, erfopvolging, de republikeinse regeringsvorm, blokkeringsmacht, de scheiding der machten en een eerlijk proces bij een onafhankelijke rechter.

19. **ANBI-status republiek.** Van belang¹⁵ is dat de doelstelling van Republiek reeds beoordeeld is door de Staat en dat Republiek is aangemerkt als een Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI). Daardoor moet Republiek aan strenge eisen voldoen als het gaat om de organisatie en is ook geen sprake van winstoogmerk (**productie 4**).

d) **Gelijksoortige belangen.** De Staat grieft dat er geen sprake is gelijksoortige belangen. Uit de rechtspraak van het EHRM blijkt immers nu juist dat de vraag of is voldaan aan art. 6 EVRM in rechte niet in abstracto kan worden beoordeeld, maar

¹⁴ Kamerstukken II 2015/16, 34516, nr. 3, p. 3.

¹⁵ EHRM 1 juli 2021, ECLI:CE:ECHR:2021:0701JUD005617618.

alleen in het kader van een concreet geval. De rechtbank heeft dit ook - terecht - beslist. Dit zou betekenen dat geen sprake is van gelijksoortige belangen. De belangen van de personen om wie het gaat, zullen immers verschillen al naar gelang de concrete omstandigheden van hun geval.

20. **Gelijksoortig.** Aan het gelijksoortigheidsvereiste is voldaan als de belangen ter bescherming waarvan de vordering zich strekt zich lenen voor bundeling. Dat is het geval als daarover in één procedure geoordeeld kan worden, zonder naar de bijzondere omstandigheden van de individuele belanghebbenden te kijken. De elementen die in deze procedure worden aangewezen, spelen in elke zaak waarbij de Koning procespartij is. Republiek is een vereniging met volledige rechtsbevoegdheid. Republiek heeft toegelicht dat zij opkomt voor een algemeen belang (het bevorderen van de republikeinse regeringsvorm door het bevorderen van een democratische rechtstaat) als voor het collectief belang (het gebundelde belang van alle journalisten, schrijvers, uitgevers, media, bloggers of anderen, die geconfronteerd kunnen worden door het perspectief van een procederende Koning, die op basis van erfopvolging procedurele privileges en verder zowel symbolische (de rechter die trouw zweert aan de wederpartij, een portret achter de rechter) als inhoudelijke (blokkeringsmacht ten aanzien van relevante regelgeving of benoemingen) voordelen heeft; waardoor geen sprake is van een eerlijk proces in de zin van artikel 6 EVRM.

3) **Summierlijk ondeugdelijk -> Vorderingen zijn niet bij voorbaat kansloos**

21. **Summierlijk ondeugdelijk.** Tot slot meent de Staat dat het niet aan de onafhankelijke rechter is om te toetsen of Nederland voldoet aan internationale verdragen. Dit recht zou voorbehouden zijn aan politici en aan het publieke debat, omdat de rechter nooit zou mogen impliceren dat wetgeving moet worden veranderd. De collectieve actie van Republiek zou daarom summierlijk ondeugdelijk zijn nu toewijzing van de vorderingen zou neerkomen op een bevel tot aanpassing van het staatsbestel van Nederland; waar de rechter buiten moet blijven.
22. **Alleen uitzonderlijke overduidelijke gevallen.** Zoals ook naar voren komt in de Conclusie Ontvankelijkheid in eerste aanleg onder 32 is het doel van art. 1018c lid 5 sub c Rv om in uitzonderlijke gevallen een collectieve vordering al vóór de inhoudelijke behandeling ervan van tafel te krijgen omdat deze niet deugt, aldus de Memorie van Toelichting¹⁶. Hierbij wordt het voorbeeld genoemd dat een collectieve vordering wordt ingesteld voor de burgerlijke rechter, terwijl overduidelijk is dat alleen de bestuursrechter over de vordering kan oordelen.¹⁷ Het beoordelingskader om de vordering op basis van summierlijke ondeugdelijkheid al voor de inhoudelijke behandeling van tafel te krijgen is dus - zeer - terughoudend.
23. **Verboden bewijsprognose en stelplicht.** Zoals ook naar voren komt in de Conclusie Ontvankelijkheid in eerste aanleg onder 33 geldt dat het (helaas) altijd mogelijk is om de mate van precisering van een processtuk te problematiseren. De

¹⁶ Kamerstukken II 2017-2018, 34 608, nr. 3, p. 39.

¹⁷ Dit wordt terecht vooropgesteld in Rb. Den Haag 26 januari 2022, ECLI:NL:RBDHA:2022:535, rov. 4.15.

rechter mag echter niet - en dus ook niet op de basis van art. 1018c lid 5 sub c - vooruitlopen op het resultaat van bewijsvoering die nog plaats moet vinden¹⁸. Het problematiseren van de mate van precisie in de onderbouwing van stellingen vindt in de regel niet plaats op basis van art. 1018c lid 5 sub c, maar op basis van de stelplicht. In de literatuur is echter regelmatig geconstateerd dat de rechter bij het afdoen van zaken op de stelplicht, veelal het oordeel dat stellingen niet precies genoeg zijn - op zijn beurt - niet of gebrekkig motiveert¹⁹. A-G De Bock heeft het afdoen van zaken op de stelplicht recent uitgebreid besproken in het licht van onwenselijke gevolgen voor de lengte van processtukken. Zij concludeert dat de kritiek in de literatuur terecht is. De Bock concludeert dat 'zo min mogelijk naar deze wijze van afdoening moet worden gegrepen' en dat de rechter 'gewoon moet uitzoeken hoe het zit'. Op 11 februari 2022 heeft de Hoge Raad de discussie over de stelplicht beëindigd door - kort gezegd - te verduidelijken dat voortaan strenge eisen gelden bij het hanteren van de stelplicht²⁰. Gelet op grief 3 en het bewijsaanbod onder 6.3 in de dagvaarding behoren Republiek & De Republikein te worden toegelaten tot de bewijslevering indien behoefte bestaat aan een nadere concretisering. Gelet op wetsgeschiedenis, die wijst op een zeer beperkte werking van art. 1018c lid 5 sub c Rv 'kan het niet zo zijn dat' strengere eisen gelden op de basis van dit artikel dan bij de reguliere toepassing van de stelplicht en het leerstuk van de verboden bewijsprognose.

24. **Primaat politiek om te toetsen aan verdragen.** De Staat betoogt in de grieven dat de vorderingen summierlijk ondeugdelijk zijn omdat toewijzing van de vorderingen zou neerkomen op een bevel tot aanpassing van het staatsbestel van Nederland. Het is opvallend dat de Staat nu juist dit argument zo sterk acht dat de hele zaak niet meer inhoudelijk behandeld hoeft te worden. Zoals ook naar voren komt in de pleitnota onder 26 en de aantekeningen repliek onder 8 is nu juist dit verweer - hoe begrijpelijk ook - al gewogen en te licht bevonden in de SGP-zaak.
25. **SGP-zaak.** In de pleitnota werd uitdrukkelijk opgemerkt dat het op de weg van de Staat ligt om toe te lichten waarom de SGP-zaak nog ruimte laat voor argumenten rondom het wetgevingsbevel of de onmogelijkheid van aanpassing van het staatsbestel. Ook zou de Staat moeten toelichten waarom de SGP-zaak nog ruimte biedt voor strenge eisen aan representativiteit en een te indirect belang. In de pleitnota wordt immers toegegeven dat - zonder SGP-zaak - de argumenten tegen ontvankelijkheid sterk zijn. Vòòr de SGP-zaak zou ik - net als de Staat - betogen dat een groep feministen al het constitutionele gelijk van de wereld kan hebben over de kieslijsten van de SGP en het vrouwenverdrag, maar dat feministen juridisch geen enkel direct belang hebben bij een rechtszaak daarover; zodat uitsluitend een benadeelde SGP-vrouw - of een groep SGP-vrouwen - bij de rechter in actie kan komen. Alles wat de Staat & De Koning over niet-ontvankelijkheid zeggen, kan

¹⁸ HR 31 oktober 2014, ECLI:NL:HR:2014:3075, rov. 3.3.2 & HR 17 februari 2012, ECLI:NL:HR:2012:BU6506, rov. 4.2.6. A-G Huydecoper, ECLI:NL:PHR:2003:AI0865 onder 4 en 5 heeft (tevergeefs) om meer begrip gevraagd voor de "verboden bewijsprognose".

¹⁹ P. de Haan, 'Over kraaienpoten en 'sinkholes'. Een kritische blik op het afdoen op stelplicht', in: *Ars Aequi* 2021/5; K. van der Kraats, "Proefschriftbijdrage: De stelplicht: geen kraaienpoot maar een 'sinkhole'", *AA* 2018/03 & W.D.H. Asser, *Stelplicht, een kraaienpoot op de weg van de waarheidsvinding*, *TCR* 2012, afl. 4, p.107.

²⁰ HR 11 februari 2022 ECLI:NL:HR:2022:161, rov. 3.1-3.3.

worden betoogd om te bepleiten dat feministes niet in actie kunnen komen voor SGP-vrouwen. De Staat benadrukt bijvoorbeeld dat een “zuiver hypothetisch toekomstig belang” te weinig is voor een actie (CvA in eerste aanleg onder 2.2.6 en MvA onder 1.3). De Hoge Raad heeft niets heel gelaten van dergelijke verweren²¹. Het doet er volgens de Hoge Raad niets toe dat republikeinen deze actie voeren, terwijl de journalisten zich opstellen als SGP-vrouwen door de actie niet (openlijk) te steunen of te wensen. Zelfs wie hier - diep van binnen - andere gedachtes over heeft, moet zich richten naar “het SGP-standpunt” van de Hoge Raad. Overigens zo gek was dat standpunt nu ook weer niet. De SGP-vrouwen, die volgens de Staat niet bestonden, zodat de feministes voor niemand opkwamen (“geen concrete nauw omschreven groep”), blijken wel degelijk te bestaan en worden inmiddels ook daadwerkelijk verkozen bij de SGP²².

26. **Rechtsontwikkeling respecteren.** De Staat blijft argumenten aandragen rondom het wetgevingsbevel, die al door de Hoge Raad zijn verworpen en acht deze argumenten kennelijk zelfs zo sterk dat de zaak niet meer behandeld hoeft te worden. In de SGP-zaak bepleitte de Staat echter tevergeefs dat de rechter geen bevel mag geven dat - op welke wijze dan ook - zou kunnen impliceren dat er iets met wetgeving moet gebeuren. De rechter zou steeds de afweging van de Staat, om geen nadere maatregelen te treffen, moeten respecteren nu dit een door de Staat te verrichten politieke afweging betreft. De Hoge Raad heeft echter een balans gezocht tussen de onmogelijkheid van een wetgevingsbevel door de rechter en de verplichting van de Staat om te voldoen aan internationale verdragen. De Staat moet nu de door de Hoge Raad gevonden balans respecteren; of tenminste toelichten waarom verweren, die in de SGP-zaak al zijn verworpen, zo sterk zijn dat de zaak niet meer behandeld hoeft te worden. Het klopt dat het niet aan de rechter is om te bepalen of - laat staan hoe - wetgeving moet worden aangepast. De rechter hoeft dat echter ook weer niet zo verregaand uit te sluiten; zoals de Staat maar blijft bepleiten. De rechter kan de Staat niet bevelen om specifieke maatregelen te treffen, maar kan wel een algemene actieve verplichting formuleren om effectieve maatregelen te nemen, die daadwerkelijk een einde maken aan de strijd met het verdrag. Het is daarna aan de Staat om te bepalen hoe die verplichting in te vullen; met informeel overleg, via wetgeving of op welke andere (effectieve) wijze dan ook.

27. **Wetgeving en staatsbestel.** Niemand is gehouden tot het onmogelijke, maar de SGP-zaak illustreert dat - ondanks alle bezwaren van de Staat; dat het voor de Staat onmogelijk is om de statuten van de SGP aan te passen of de (grond)wetgeving rondom verkiezingen te wijzigen - informeel overleg tussen de Staat en de SGP naar aanleiding van het arrest van de Hoge Raad er wel degelijk toe kon leiden dat de SGP haar statuten wijzigde. Bijvoorbeeld als het gaat om het portret van de Koning of het stempelen van ‘in naam van de Koning’ op tussenvonnissen, die zich niet lenen voor executie, kan overleg met de gerechten en/of de Raad voor de Rechtspraak leiden tot relevante verbeteringen. Ook valt te denken aan een klein kopje in het landelijk procesreglement met enkele praktische aanwijzingen om te komen tot een uniforme

²¹ HR 9 april 2010, ECLI:NL:HR:2010:BK4549 (SGP), rov. 4.3.2.

²² Eerste SGP-vrouw in raad dolblij’, 2014, Binnenlandbestuur, <https://www.binnenlandsbestuur.nl/bestuur-en-organisatie/gekozen-sgp-raadslid-vlissingen-dolblij>.

verdragsconforme uitleg van de procedurele privileges van de Koning. Het is dus niet juist dat de vorderingen enkel ingevuld kunnen worden door wetgeving te wijzigen.

CONCLUSIE

1. **Afwijzing.** Te oordelen dat de grieven in het incidentele appel worden afgewezen - voor zover mogelijk uitvoerbaar bij voorraad - onder veroordeling van appellanten in het incidenteel appel in de proceskosten (inclusief de veroordeling in de nakosten) op de gebruikelijke voet.

Ondertekening